

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ

УДК 167+159.9.075+37.025+001.92/.18+378

Козубцов І. М.,

кандидат технічних наук,
старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник
Наукового центру зв'язку та інформатизації
Військового інституту
телекомунікацій та інформатизації
e-mail: kozubtsov@mail.ru

МЕТОДОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА ЯК ОСОБЛИВИЙ ПОКАЗНИК ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ В АД'ЮНКТУРІ

Постановка завдання. З'ясувати та обґрунтувати особливий показник індивідуальної якості підготовки докторів філософії в ад'юнктурі. Це часткове завдання є результатом еволюції раніше обґрунтованої концепції [1].

Мета доповіді. З'ясувати та обґрунтувати особливий показник індивідуальної якості підготовки докторів філософії в ад'юнктурі.

Результат дослідження. В результаті проведеного аналізу дисертаційних робіт [2] нами з'ясовано, що актуальним для професійної діяльності всіх аспірантів та ад'юнктів є необхідність оволодіння за час навчання методологією. Результатом цього є набуття методологічної компетентності ад'юнктом (аспірантом). Слід зазначити, що методологічна компетентність ад'юнкта та аспіранта мають відмінності, які закладені у феномені відмінностей систем підготовки та порядку організації діяльності, в тому числі дисертаційного дослідження [3]. Ключовим моментом в утворенні феномену є суворе додержання вимог щодо збереження державної таємниці, що визначені відповідними законами України.

Наступним кроком став аналіз науково-педагогічної літе-

ратури на предмет вивчення досвіду розвитку методологічної компетентності аспірантів [4]. Перелік ключових напрямів досліджень та їх авторів наведених в табл. 1. становитимуть інформаційну базу дослідження.

Таблиця 1

Перелік авторів за ключовими напрямками досліджень

Автори	Рік	Ключові напрями досліджень	Категорія
Загвязінський В. І. [5]	1980	Вчитель як дослідник	вчитель
Мосолов В. А. [6]	1990	Формування методологічної культури	вчитель
Сластьонін В. А. , Тамарин В. Є. [7]	1990	Методологічна культура вчителя	вчитель
Краєвський В. В. [8]	1991	Якість педагогіки та методологічна культура педагога	педагог
Кульневич С. В. [9]	1997	Особиста орієнтація методологічної культури вчителя	вчитель
Валєєв Г. Х. [10]	2000	Формування методологічної культури педагога-дослідника	педагог-дослідник
Кушнер Ю. З. [11]	2001	Методологія та методи педагогічного дослідження	педагог
Кравцов В. О. [12]	2010	Методологічна компетентність, як показник методологічної культури майбутнього вчителя	вчитель

Загвязінський В. І. [5] розглядає методологічну культуру, як показник рівня розвитку методології науки та характеристики особи у сфері освіти.

На думку Мосолова В. А. , сучасний фахівець не може бути тільки виконавцем, він повинен бути творчою особою, уміти ухвалювати рішення в нестандартних ситуаціях і нести за них відповідальність [6].

У дослідженнях учених Сластьоніна В. А. , Тамарина В. Є.

[7] методологічна культура розглядалася як компонент професійно-педагогічної культури і професійної майстерності вчителя. Ці вчені визначили, що методологічна культура є вищим показником професійної готовності педагога.

Такої ж точки зору дотримується Краєвський В. В. [8], який вважає методологічну культуру передумовою формування професіоналізму педагога.

Акцентуючи увагу на професійній майстерності, Кульневич С. В. [9] теж відзначає, що методологічна культура є обов'язковим компонентом професіоналізму вчителя.

На думку Валєєва Г. Х. [10], методологічна культура вчителя – це культура мислення, заснована на методологічних знаннях, уміннях, навиках, здібності до рефлексії, науковому обґрунтуванню, критичному осмисленню і творчому застосуванню певних концепцій, форм і методів пізнання, управління і конструювання.

Кушнер Ю. З. [11] розглядає методологічну культуру як складову частину педагогічної культури, що характеризує ступінь глибини та ґрунтовності оволодіння педагогом знаннями основ методології педагогічної і психологічної науки, уміння застосовувати ці знання творчо, з високою ефективністю при організації навчально-виховного процесу.

Кравцов В. О. переконаний, що методологічна компетентність є показником методологічної культури майбутнього вчителя [12].

Враховуючи результати наукових досліджень Краєвського В. В., Сластьоніна В. А. методологічну компетентність можна розглядати насамперед, як комплексну готовність ад'юнкта до організації професійної діяльності з якістю, що відповідає індивідуальним здібностям.

З набуттям чинності Закону України «Про вищу освіту» в 2015 року підготовка докторів філософії в ад'юнктурі передбачає обов'язкового оволодіння ними освітньо-науковою програмою. З метою адаптації системи підготовки докторів філософії в ад'юнктурі до нових вимог Закону України «Про вищу освіту» нами запропоновано наукометричну методику оцінки допуску ад'юнктів до атестації [13]. Унікальність її в світлі освітньо-наукової програми докторів філософії полягає в тому, що можна

оцінити методологічну компетентність. У відгуку наукового керівника відображається рівень розвиненості методологічної культури випускника ад'юнктури. Запропоновані інновації дозволяють відійти від індикатора – показника результативності ад'юнктури [14]. Ми погодимося з Бедним Б. И., Мироносом А. А. та Балабановим С. С., що результативність підготовки ад'юнктів (аспірантів) випадковим чином залежить від обраної наукової галузі та спеціальності, за якою проводиться дисертаційне дослідження [15].

Умовою успішного завершення навчання здобувача вченого ступеня в ад'юнктурі є подання рукопису дисертації до спеціалізованої вченої ради. Виходячи з суб'єктивних факторів складності завершення дисертаційного дослідження своєчасно [15] та неподання вчасно рукопису дисертації до спеціалізованої вченої ради, здобувач не гідний до призначення на вакантні посади наукових чи науково-педагогічних кадрів. Зазначимо, що спільним для всіх наукових галузей дисертаційного дослідження є методологія. Складність наукового пошуку ад'юнктів залежить від наукового пізнання обраної наукової спеціальності. Отже, виходячи з цього, ад'юнкт, незалежно від обраної наукової спеціальності, за час підготовки за освітньо-науковою програмою повинен оволодіти методологією організації дисертаційного дослідження [16]. Якісним показником оволодіти методологією організації дисертаційного дослідження буде виступати методологічна культура ад'юнкта. Це надасть можливість відійти від показника результативності ад'юнктури за показником кількості захищених дисертаційних робіт до якісного показника, що характеризує професіоналізм ад'юнкта – методологічної культури.

Виходячи з розглянутого, можна припустити наступну результативну оцінку діяльності ад'юнктури P_{OD} :

$$P_{OD} = P_{MKA} + P_{ZD},$$

де P_{MKA} – результативність якісної підготовки за показником розвиненості методологічної культури ад'юнктів; P_{ZD} – результативність за показником кількості захищеності дисертаційних

робіт. За таким розвитком сценарію показник P_{MKA} є об'єктивною оцінкою роботи наукового, науково-педагогічного складу задіяного до освітнього процесу ад'юнктури та наукових керівників.

Цей сценарій, ми обговорювали, як суб'єктивну оцінку сформованості науково-педагогічного працівника [17]. Складову P_{MKA} можна вважати детермінованим, тобто завчасно можна теоретично прорахувати. А ось складова P_{ZD} – суто випадкова, яка залежить від об'єктивних та суб'єктивних факторів [15]. Феномен розглянутого культурологічного підходу полягає в об'єктивному підході до оцінки професійної якості системи підготовки ад'юнктів за рівнем їх методологічної культури. Отже показник P_{ZD} – результативність ад'юнктури за показником кількості захищеності дисертаційних робіт (табл. 2).

Таблиця 2

Результативність ад'юнктури за показником кількості захищеності дисертаційних робіт

Значення показника	Класифікація
Низький	Проводяться фундаментальні дослідження
Середній	Проводяться прикладні дослідження
Високий	Проводяться інноваційні, слабкі дослідження

Таким чином, з таблиці видно, що показник результативності захищеності дисертаційних робіт можна оцінити як рівень наукової новизни в дисертаційних роботах ад'юнктів.

Прогноз подальшого дослідження доцільно зосередитися на обґрунтуванні змісту, структури методологічної культури ад'юнктів.

Література

1. Козубцов І. М. Концепція розвитку методологічної компетентності аспіранта військового вищого навчального закладу / І. М. Козубцов // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України : електрон. наук. фах. вид. 2014. – №1. http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadrps_2014_1_6.pdf.

2. Козубцов И. Н. Тенденции диссертационных исследований по развитию компетентностного ученого : глобальные и национально-государственные аспекты / И. Н. Козубцов // «Проблемы социально-гуманитарного образования на современном этапе модернизации российской школы»: вторая международная научно-практическая конференция (г. Барнаул, 1 ноября 2013 г.). – Барнаул: Алтайская гос. пед. академия, 2013. – С.198–202.

3. Козубцов І. М. Феномен методологічної основи діяльності аспірантів у системі вищої військової освіти: аналітико-порівняльне обґрунтування / І. М. Козубцов, Л. М. Козубцова // Науково-практичний журнал. Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони, 2015. – №1(22) – С. 119–122.

4. Козубцов І. М. Теорія та практика розвитку методологічної компетентності у аспірантів: аналіз науково-педагогічної літератури / І. М. Козубцов // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, 2014. – Ч. 3. – С. 154–161.

5. Загвязинский В. И. Учитель как исследователь / В. И. Загвязинский. – М.: Знание, 1980. – 86 с.

6. Мосолов В. А. Формировать методологическую культуру учителя / В. А. Мосолов // Советская педагогика. 1990. – № 3. – С. 67–69.

7. Слостенин В. А. Методологическая культура учителя / В. А. Слостенин, В. Э. Тамарин // Советская педагогика. 1990. – №7. – С. 82–88.

8. Краевский В. В. Качество педагогики и методологическая культура педагога / В. В. Краевский // Магистр. 1991. – №1. – С. 4–16.

9. Кульневич С. В. Личностная ориентация методологической культуры учителя / С. В. Кульневич // Педагогика. – 1997. – №5. – С. 108–115.

10. Валеев Г. Х. Формирование методологической культуры педагога-исследователя / Г. Х. Валеев. – Челябинск; Стерлитамак: Факел, 2000. – 192 с. – ISBN 5-85716-290-4.

11. Кушнер Ю. З. Методология и методы педагогического исследования (учебно-методическое пособие) / Ю. З. Кушнер. – Могил-

лев: МГУ им. А. А. Кулешова, 2001. – 66 с.

12. Кравцов В. О. Методологічна компетентність як показник методологічної культури майбутнього вчителя / В. О. Кравцов // Наукові записки КДПУ. Серія: Педагогічні науки, 2010. – Вип. 91. – С. 111–116.

13. Козубцов І. М. Наукометрична методика оцінки допуску аспірантів до атестації у системі вищої військової освіти / І. М. Козубцов // Вісник Чернігівського національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, 2014 (серія: Педагогічні науки). – Вип. 122. – С. 113–116.

14. Бедный Б. Модель диагностики научного потенциала и результативности аспирантуры / Б. Бедный, А. Миронос // Высшее образование в России. 2008. – № 5. – С. 121–131.

15. Бедный Б. И. Факторы эффективности и качества подготовки научных кадров в аспирантуре (социологический анализ) / Б. И. Бедный, А. А. Миронос, С. С. Балабанов // Университетское управление: практика и анализ. 2007. – № 5 (51). – С. 56–68.

16. Козубцов І. М. Методологія організації роботи аспірантами над дисертаційним дослідженнями / І. М. Козубцов // Професійна освіта: проблеми і перспективи, 2013. – Вип. 5. – С. 16–22.

17. Козубцов І. М. Суб'єктивна оцінка сформованості науково-педагогічного працівника до підготовки військових фахівців Збройних Сил України / І. М. Козубцов / Проблеми створення, розвитку та застосування інформаційних систем спеціального призначення: 18-та наук.-практ. конф., (Житомир, 15 квітня 2011 р.): тези доповідей. – Житомир: ЖВІ НАУ, 2011. – Ч. 1. – С. 72–73.